

Виявлення маніпулятивного впливу в Інтернет-комунікації за допомогою транзакційного аналізу

Андрій Пелешишин¹, Зоряна Голуб²

1. Кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності, Національний університет “Львівська політехніка”, УКРАЇНА, м. Львів, вул. С. Бандери, 12,
E-mail: apele@ridne.net @gmail.com

2. Кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності, Національний університет “Львівська політехніка”, УКРАЇНА, м. Львів, вул. С. Бандери, 12,
E-mail: zorianaholub@gmail.com

The paper considers the appropriateness of applying transactional analysis in revealing manipulation occurrences in the Internet communication. The communication process is decomposed, ego-states of message recipient and sender are analyzed, the directions of transactions on both social and psychological levels are taken into account.

Keywords: transactional analysis, communication strategy, manipulation, manipulation methods, the Internet, psychological influence.

Одним із широко застосовуваних способів впливу на людину є маніпуляція свідомістю. Внаслідок стрімкого розвитку Інтернету як середовища для комунікації відбувається активне застосування технік прихованого впливу на різноманітних Інтернет-платформах. Активне використання маніпулятивних прийомів у провідному інформаційному джерелі є явищем не лише небажаним, а й небезпечним, оскільки позбавляє людину свободи дій і прийняття рішень.

Швидкий темп Інтернет-спілкування, унеможливорює вчасне виявлення людиною повідомлень з прихованим впливом. Виникає потреба у аналітичному методі, на основі якого можна буде формалізувати процес Інтернет-маніпуляції і розробити алгоритм для його автоматизації.

Транзакційний аналіз є популярним методом у психології для дослідження міжособистісної комунікації, а також у бізнесі для розроблення і реалізації успішних маркетингових проектів [2, 3]. За допомогою транзакційного аналізу можна розділити процес спілкування на обмін транзакціями, проаналізувати їхні причинно-наслідкові зв'язки, і в результаті виявити повідомлення, які містять елементи впливу на підсвідомість. Зосередження на передачі експліцитної і імпліцитної інформації, зображення механізму сприйняття, а також покрокове послідовне відображення транзакцій, робить транзакційний аналіз перспективним методом для вивчення і виявлення Інтернет-маніпуляції.

У транзакційному аналізі одиницями спілкування є транзакції. Вони бувають кількох типів доповнювальні, перехресні, прості, складні. Останні поділяються на кутові і подвійні [1]. Потреба у створенні нових видів транзакцій, які б відображали типи Інтернет-дописів з маніпулятивним змістом, зумовлена відмінностями Інтернет-спілкування від традиційного у засобах і способах передачі інформації.

Найпоширеніший вид Інтернет-маніпуляції – це провокування неадекватних реакцій, наприклад: тролінг, флейм, холивар і т.д. У цьому випадку використовуються складні перехресні транзакції. На соціальному рівні індивіди спілкуються з позиції Дорослих, в той же час маніпулятор звертається на психологічному рівні до стану Дитини жертви маніпуляції. Емоційне протистояння відбувається тоді, коли об'єкт маніпуляції починає реагувати з позиції Дитини, адже в цьому стані індивід приймає рішення під впливом емоцій.

Інший популярний вид Інтернет-маніпуляції – це прихований вплив з метою змусити об'єкт маніпуляції діяти відповідно до бажань маніпулятора. Основою цього маніпулятивного прийому є кутові транзакції. На відміну від попереднього типу вони не є перехресним, інакше кажучи, не спричиняють конфлікту чи інших порушень у спілкуванні між індивідами.

Маніпуляція підсвідомістю здійснюється в Інтернеті часто за допомогою кількох профілів. У цьому виді прихованого впливу маніпулятори на соціальному рівні відтворюють обмін транзакціями між станами Дорослого, а на психологічному рівні спрямовують вектори транзакцій на стан Дитини об'єктів маніпуляції. Об'єкти маніпуляції можуть реагувати на соціальному рівні з будь-якого з трьох станів, але на психологічному рівні їхні реакції будуть характерні поведінці стану Дитини.

Транзакційний аналіз дає можливість структурувати Інтернет-спілкування, прослідкувати зміни его-станів учасників у процесі дискусії і на цій основі виявляти повідомлення, які містять прихований вплив. Чіткість, алгоритмічність, а також покрокова структура транзакційного аналізу роблять його ефективним методом аналізу Інтернет-повідомлень з метою виявлення маніпуляції.

Література

1. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Психология человеческих взаимоотношений / Э. Берн; пер. с англ. ; общ. ред. М. С. Мацковского. — СПб. : Лениздат, 1992. — 400 с.
2. Доценко Е.Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита / Е.Л. Доценко. – М., 1996. – 344 с.
3. Goodin, Robert E. Manipulatory Politics. New Haven, Conn.: Yale University Press, 1980.